

**РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД
ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ**

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
ЦЕНТАРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД
ЗА 2021. ГОДИНУ**

Београд,

јун 2022. године

САДРЖАЈ

1. УВОД

2. КАПАЦИТЕТИ – ЉУДСКИ РЕСУРСИ

- 2.1. Радници запослени на неодређено време
- 2.2. Стручно усавршавање запослених

3. КОРИСНИЦИ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

- 3.1. Малолетни корисници ЦСР
- 3.2. Пунолетни корисници ЦСР - млади, одрасли и старији

4. ВРШЕЊЕ ЈАВНИХ ОВЛАШЋЕЊА

- 4.1. Материјална подршка
- 4.2. Старатељска заштита
  - 4.2.1. Деца под старатељском заштитом
  - 4.2.2. Деца под привременом старатељском заштитом
  - 4.2.3. Пунолетни корисници под старатељством
  - 4.2.4. Пунолетни корисници под привременим старатељством
- 4.3. Смештај корисника у систему социјалне заштите
  - 4.3.1. Смештај деце
  - 4.3.2. Смештај пунолетних корисника
- 4.4. Усвојење
- 4.5. Заштита од насиља
- 4.6. Заштита малолетника са проблемима у понашању
- 4.7. Заштита деце и вршење родитељског права

5. ЗАКЉУЧАК

1. УВОД

Извештај о раду центара за социјални рад (ЦСР) је један од извештаја о раду установа социјалне заштите који припрема Републички завод за социјалну заштиту (у даљем тексту РЗСЗ).

Извештај је сачињен на основу појединачних статистичких извештаја о раду 170 одељења ЦСР које је прикупио РЗСЗ.

С обзиром да не постоји јединствени информациони систем за евиденцију и унос података установа социјалне заштите, са дефинисаним одговорностима сваке инстанце у процесу, подаци које износи ЦСР представљају илиустрацију стања у систему.

Извештај се састоји из неколико целина:

Прву целину чине капацитети и људски ресурси ЦСР.

У другом делу извештаја приказани су корисници ЦСР према корисничким групама: малолетни и пунолетни.

Трећи део односи се на права и услуге из домена јавних овлашћења (дефинисани Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, Кривичним закоником и Законом о спречавању насиља у породици).

У завршном делу извештаја приказани су основни закључци.

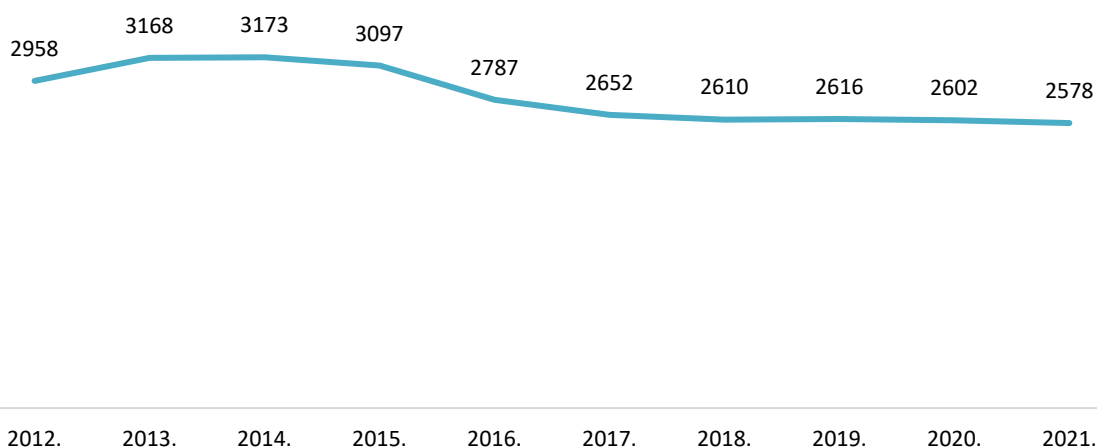
Светска здравствена организација је 11. марта 2020. године прогласила светску пандемију изазвану вирусом корона. У годишњим извештајима о раду центара за социјални рад из 2020. године центри су извештавали да су се запослени током пандемије суочавали са посебним захтевима како би одговорили на потребе корисника и заједнице у измењеним околностима. Међутим, извештаји из 2021. године указују да су се центри у другој години пандемије ефикасније суочили са изазовима пандемије и да су услед повремених или трајних укидања појединих мера заштите успели да дефинишу модалитете рада којима су се боље прилагодили већ познатим околностима, те успевали да поверене послове обављају као пре пандемије.

2. КАПАЦИТЕТИ – ЉУДСКИ РЕСУРСИ У ЦСР

2.1. РАДНИЦИ ЗАПОСЛЕНИ НА НЕОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ

Број радника у ЦСР запослених на неодређено време на дан 31.12.2021. године износио је 2.578. Посматрајући претходни десетогодишњи период, број запослених је растао до 2014. године, након чега континуирано пада. Крајем 2013. године Влада Републике Србије је донела одлуку о увођењу система контроле запошљавања у јавном сектору, што је утицало на континуирано смањење броја запослених. У 2021. години укупан број стручних радника мањи је за 12,9% у односу на 2012. годину, док је у односу на 2014. годину мањи за 18,8% (Графикон бр. 1).

Графикон бр. 1: Радници запослени у ЦСР на неодређено време, 2012 – 2021.

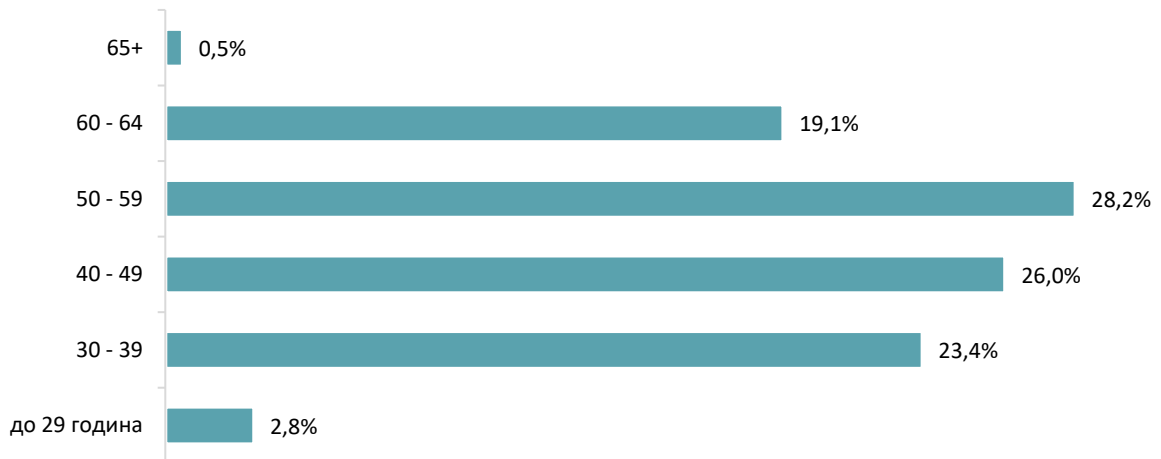

Извор: Извештаји ЦСР

Највећи број радника запослених на неодређено време, односно 79,8% финансира се из буџета РС. Значајно мање, односно 19,9% финансирано је из буџета локалне самоуправе, док се 0,4% финансира комбиновано и из буџета локалне самоуправе и из буџета РС.

У старосној структури радника запослених на неодређено време на дан 31.12.2021. године, као и у претходним годинама, доминирају запослени старости од 50 до 59 година са 28,2%. Удео запослених старијих од 60 година је такође висок и износи 19,6% што указује да се систем социјалне заштите суочава са потребама запошљавања нових кадрова јер је број запослених пред пензијом значајан (Графикон бр. 2).

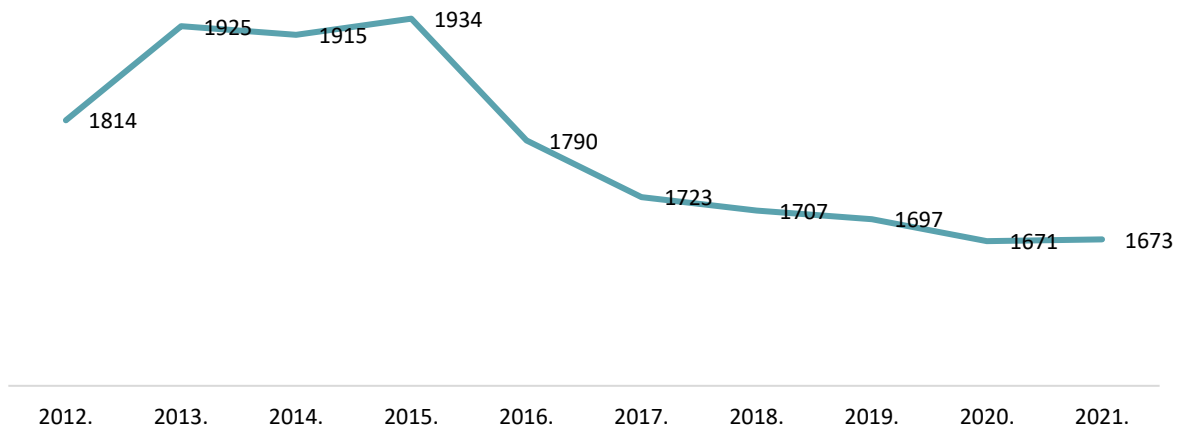
Графикон бр. 2: Радници запослени на неодређено време у ЦСР према старосној структури, 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Послове стручног рада је на дан 31.12.2021. године обављало 1.673 запослена на неодређено време. Када се посматра десетогодишњи период, након раста броја стручних радника у прве четири године, од 2015. уочава се тренд смањења број стручних радника који је у 2021. години за 13,5% мањи у односу на 2015. годину (Графикон бр. 3).

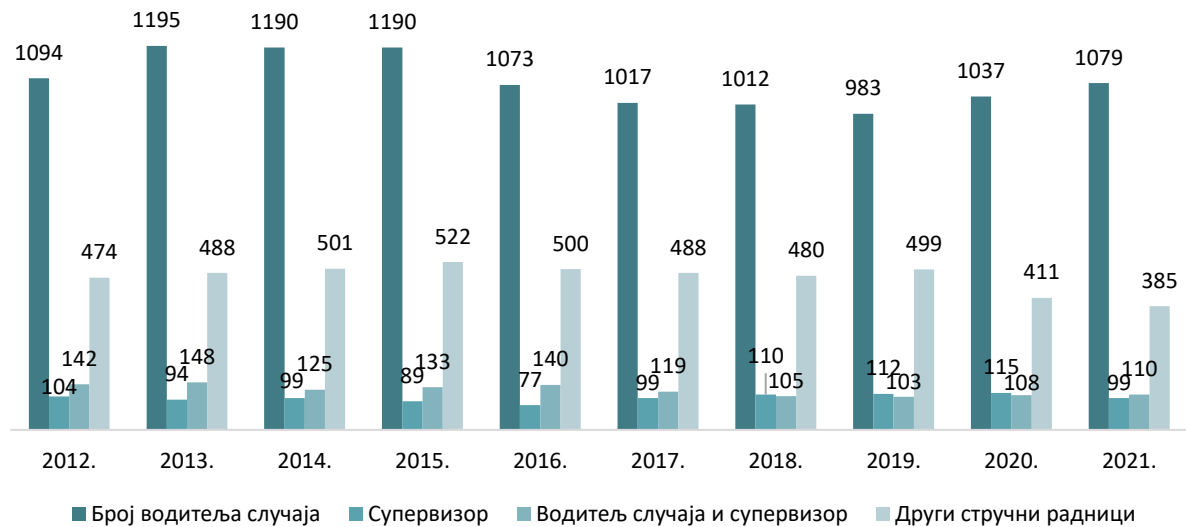
Графикон бр. 3: Стручни радници запослени на неодређено време у ЦСР, 2012 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Од укупно 1.673 стручна радника у 2021. години 1.079 ради на пословима вођења случаја, 99 обавља послове супервизије, док је 110 радника обављало и послове вођења случаја и супервизије. У периоду од 2013. до 2020. године забележен је тренд смањења броја стручних радника који раде на пословима водитеља случаја. Тај тренд је прекинут 2021. године када је дошло до благог повећања од 4% у односу на претходну годину (Графикон бр. 4).

Графикон бр. 4: Водитељи случаја и супервизори у ЦСР, 2012 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Друге стручне послове обављало је 385 радника, од чега 66,2% чине правници.

2.2. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Програме стручног усавршавања акредитоване у систему социјалне заштите је у 2021. години похађало 1.042 стручних радника, што је за 78,1% више у односу на претходну годину.

Висок пораст броја радника који су похађали програме обуке стручног усавршавања у 2021. години је наставак тренда од 2019. године, који је био знатно нарушен 2020. године када је пандемија изазвана вирусом корона значајно утицала на промену модела и динамику едукација у 2020. години.

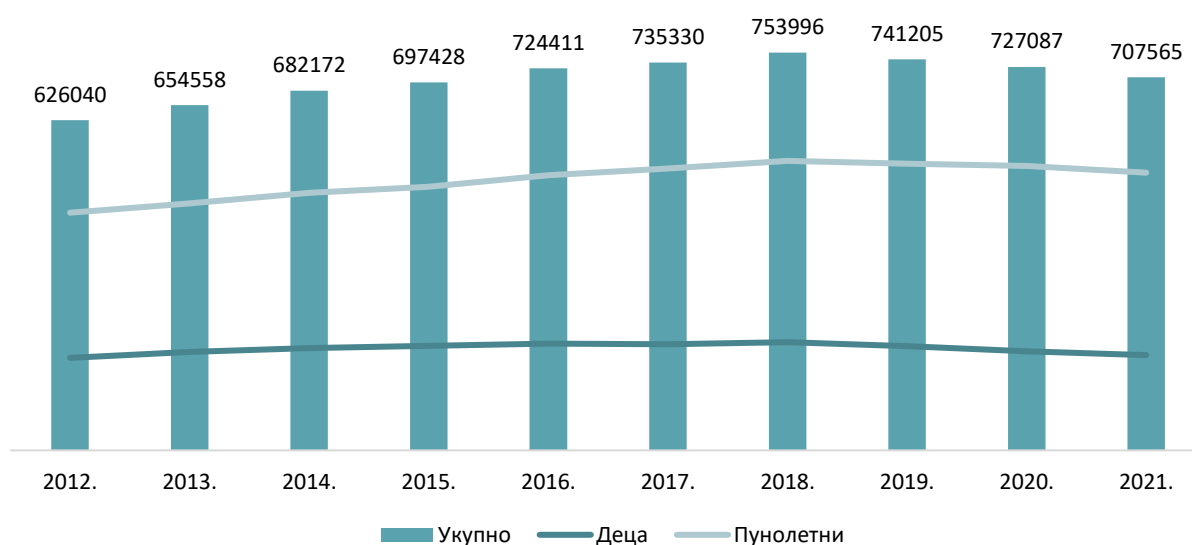
Према подацима из извештаја ЦСР за 2021. годину, 186 стручних радника није похађало обуке: 113 радника није похађало обуку за вођење случаја, 13 обуку за супервизију и 60 радника обуку за правнике.

3. КОРИСНИЦИ ЦСР

У току 2021. године на евиденцији ЦСР било је укупно 707.565 корисника, а на дан 31.12.2021. године 592.825 корисника. Од 2012. до 2018. године забележен је тренд континуираног повећања броја корисника, након чега долази до тренда смањења. У односу на 2012. годину укупан број корисника у 2021. години већи за 13%, док је број деце корисника већи за 3%, а пунолетних за 16,9% (Графикон бр. 5).

У односу на 2020. годину укупан број корисника је смањен за 2,7%, односно за 6,2% у односу на 2018. годину.

Графикон бр. 5: Корисници на евиденцији ЦСР у току године, 2012 – 2021.

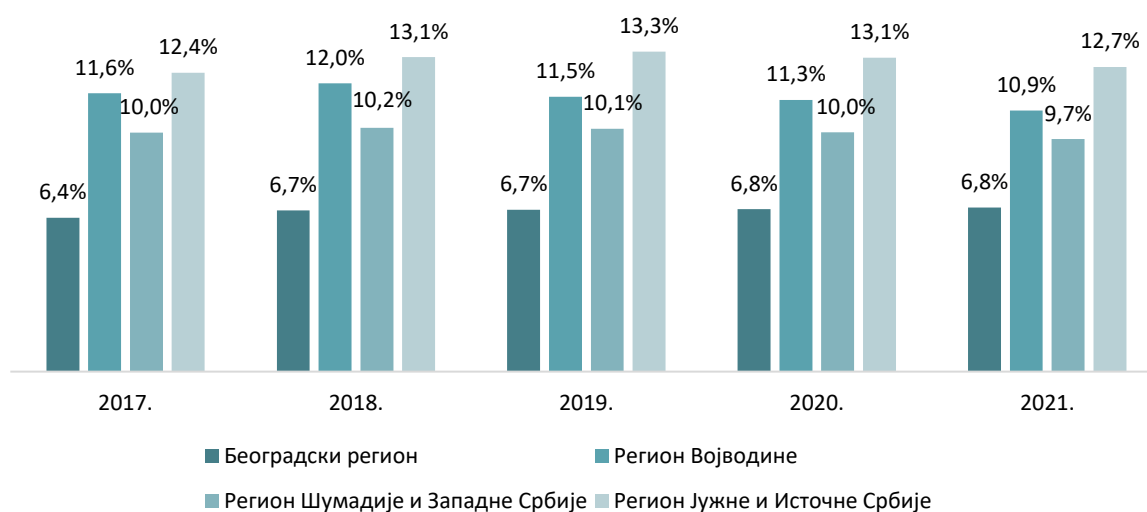

Извор: Извештаји ЦСР

Удео корисника ЦСР у општој популацији Србије у 2021. години износи 9,9%¹. Највећи удео корисника ЦСР у односу на популацију региона континуирано се бележи у Јужној и Источној Србији са 12,7%, док најмањи број грађана односно 6,8% користи услуге социјалне заштите у београдском региону. Овакав тренд присутан је у протеклих пет година (Графикон бр. 6).

¹ Просек се односи на РС без АП КиМ – за КиМ није могуће израчунати дистрибуцију према областима јер РЗС не ради процене становништва за КиМ. За израчунавање су коришћени подаци о процени становништва за 01.01.2021. године.

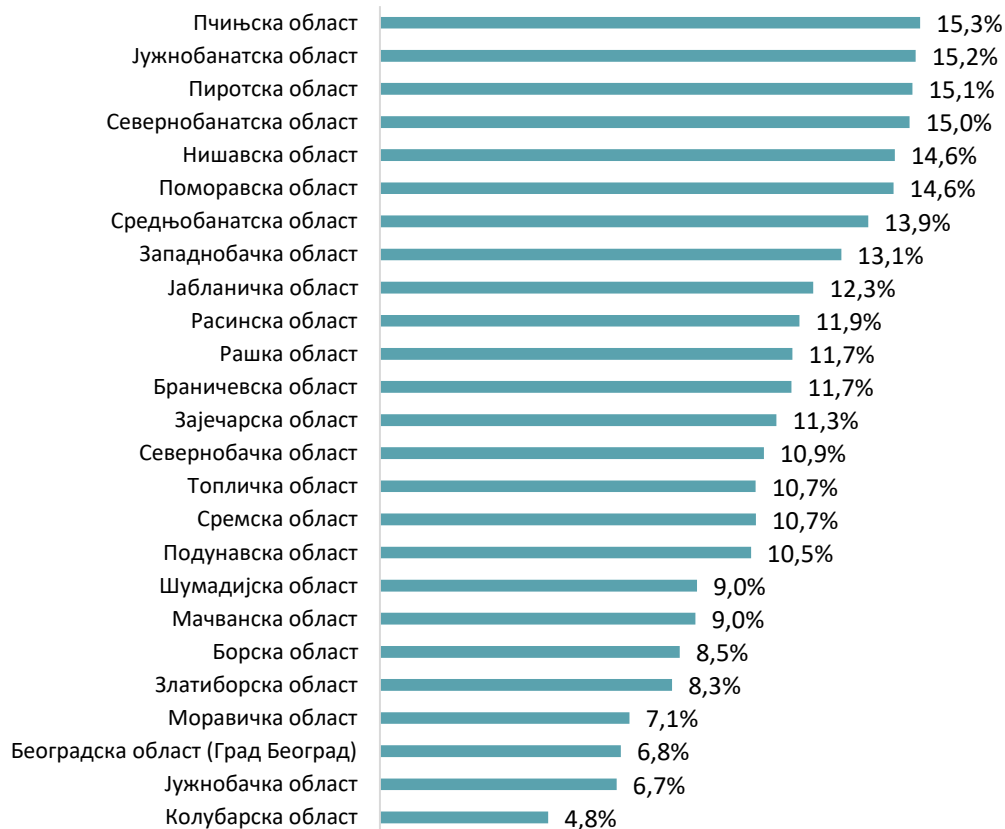
Графикон бр. 6: Удео корисника у општој популацији у регионима у РС, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР, РЗС

Удео корисника ЦСР у општој популацији у 2021. години у односу на области највећи је у Пчињској области и износи 15,3%. Затим следе Јужнобанатска са 15,2%, Пиротска са 15,1% и Севернобанатска са 15%. Као и у претходној години, најмањи удео корисника у општој популацији у 2021. години је у Колубарској области 4,8%, затим у Јужнобачкој 6,7% (Графикон бр. 7).

Графикон бр. 7: Удео корисника у општој популацији у областима у РС, 2021.

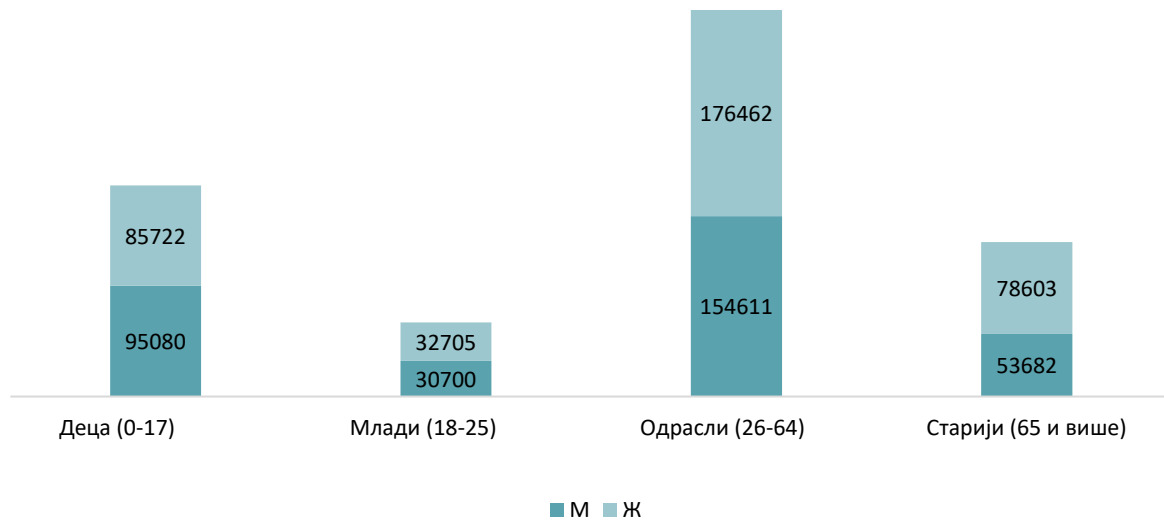

Извор: Извештаји ЦСР

У старосној структури корисника у 2021. години доминирају одрасли корисници са 46,8%, следе деца са 25,6%, затим старији са 18,7% и млади са 9%. У укупном броју корисника има више жена: 54,6% код младих, 53,3% код одраслих и 59,4% код старијих, а само у категорији деце приметан је виши удео дечака који чине 52,6% (Графикон бр. 8).

Графикон бр. 8: Корисници на евиденцији ЦСР у току године према старосној структури и полу, 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

3.1. МАЛОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ ПРЕМА КОРИСНИЧКИМ ГРУПАМА

Као и претходних година, највећи број деце на евиденцији ЦСР у 2021. години припада категорији материјално угрожених корисника и њихов удео износи 54,7%. Следећу корисничку групу по заступљености чине деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права са 15,4% (Табела 1).

Табела 1: Удео корисничких група деце у укупном броју деце на евиденцији ЦСР, 2021. (%)

Корисничка група	Удео у укупном броју деце корисника на евиденцији ЦСР
Деца под старатељством (сва деца под старатељством: и у породици и на смештају)	5,69%
Деца жртве насиља и занемаривања	6,88%
Деца са неадекватним родитељским старањем	3,57%
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	8,41%
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	15,38%
Деца чије су породице корисници НСП и других видова материјалних давања	54,70%
Деца ОСИ	6,59%
Деца у поступцима одређивања личног имена	0,35%
Деца у поступцима располагања имовином	1,14%
Деца у поступцима: сагласност за малолетнички брак	0,10%
Деца жртве трговине људима	0,06%
Деца страни држављани без пратње	0,68%
Деца која живе и раде на улици (деца улице)	0,12%
Деца повратници/из реадмисије	0,20%

Извор: Извештаји ЦСР

3.2. ПУНОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ ПРЕМА КОРИСНИЧКИМ ГРУПАМА (МЛАДИ, ОДРАСЛИ И СТАРИЈИ)

Материјално угрожене особе су најзаступљенија корисничка група пунолетних корисника са 55,8%. Од осталих корисничких група пунолетних корисника нешто већу заступљеност, односно 11,8% чине пунолетне особе са инвалидитетом, док је удео осталих корисничких група мањи од 10% (Табела 2). Структура корисника према корисничким групама не показује значајна одступања у односу на претходну годину.

Табела 2: Удео корисничких група пунолетних у укупном броју пунолетних корисника на евиденцији ЦСР, 2021. (%)

Корисничке групе	Удео у укупном броју пунолетних корисника на евиденцији ЦСР
Особе под старатељством - сви пунолетни корисници под старатељством: и у породици и на смештају	5,38%
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	6,77%
Особе које се споре око вршења родитељског права	4,26%
Особе са инвалидитетом	11,77%
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	3,24%
Особе које имају потребе за смештајем -домски или породични смештај	7,61%
Материјално угрожене особе	55,84%
Страни држављани и лица без држављанства у потреби за социјалном заштитом	0,04%
Жртве трговине људима	0,01%
Бескућници	0,17%

Извор: Извештаји ЦСР

4. ВРШЕЊЕ ЈАВНИХ ОВЛАШЋЕЊА

4.1. МАТЕРИЈАЛНА ПОДРШКА

У децембру 2021. године право на новчану социјалну помоћ (НСП) користило је 85.330 породица, односно 204.286 лица, што је за 6,4% мање него претходне године². Број корисника НСП је у периоду од пет година смањен за 21,7%. У старосној структури корисника НСП доминирају одрасли корисници са 47,4%, потом деца са 35,8%, док је удео младих 8,8% и старијих 8%.

Према подацима ЦСР, у току 2021. године поднето је 73.773 нових захтева за остваривање права на новчану социјалну помоћ - НСП, а то право је остварило 90,5% односно 66.785 корисника. У претходних пет година, просечно 77.362 грађана годишње подноси захтев за НСП, а 67.670 грађана у току године оствари право на НСП.

У 2021. години поднето је 171.241 захтева за остваривање права на једнократну новчану помоћ, док је право остварило 90,1% односно 154.348 корисника.

За унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом, преко ЦСР се може остварити додатак за помоћ и негу другог лица (ДНП) и увећани додатак за помоћ и негу другог лица (УДНП). Захтеве за ДНП у 2021. години поднело је 14.888 лица, а право је остварило 66,9% односно 9.967 корисника. Када је у питању УДНП, поднето је 8.527 захтева, а остварено је право за 7.774 корисника што је 91,7% од укупног броја поднетих захтева.

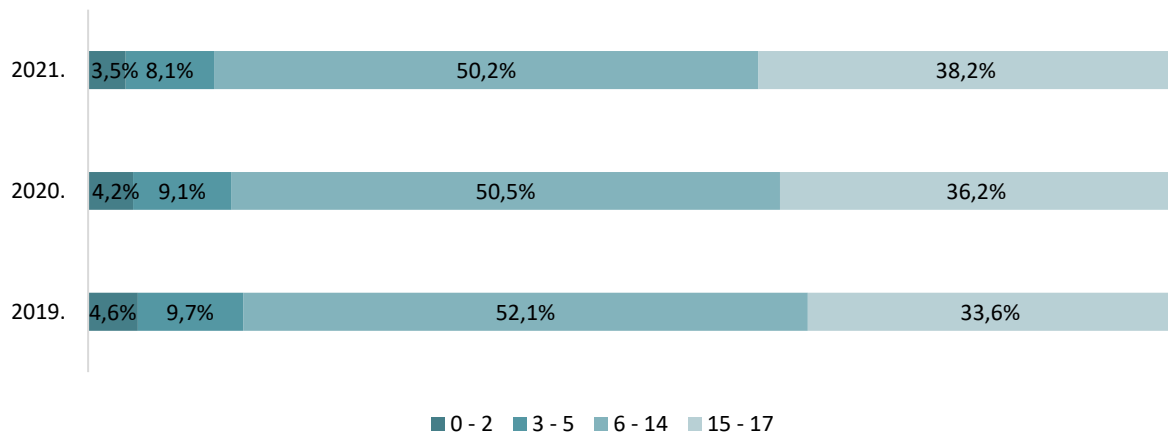
² Извор података: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

4.2. СТАРАТЕЉСКА ЗАШТИТА

4.2.1. ДЕЦА ПОД СТАРАТЕЉСКОМ ЗАШТИТОМ

На дан 31.12.2021. године 4.455 деце је под старатељском заштитом, што је на нивоу претходне године. У укупном броју деце под старатељством у 2021. години удео дечака и девојчица је уједначен. Половина од укупног броја, односно 50,2% деце под старатељством је узраста од шест до 14 година. Таква расподела присутна је у последње 3 године (Графикон бр. 9).

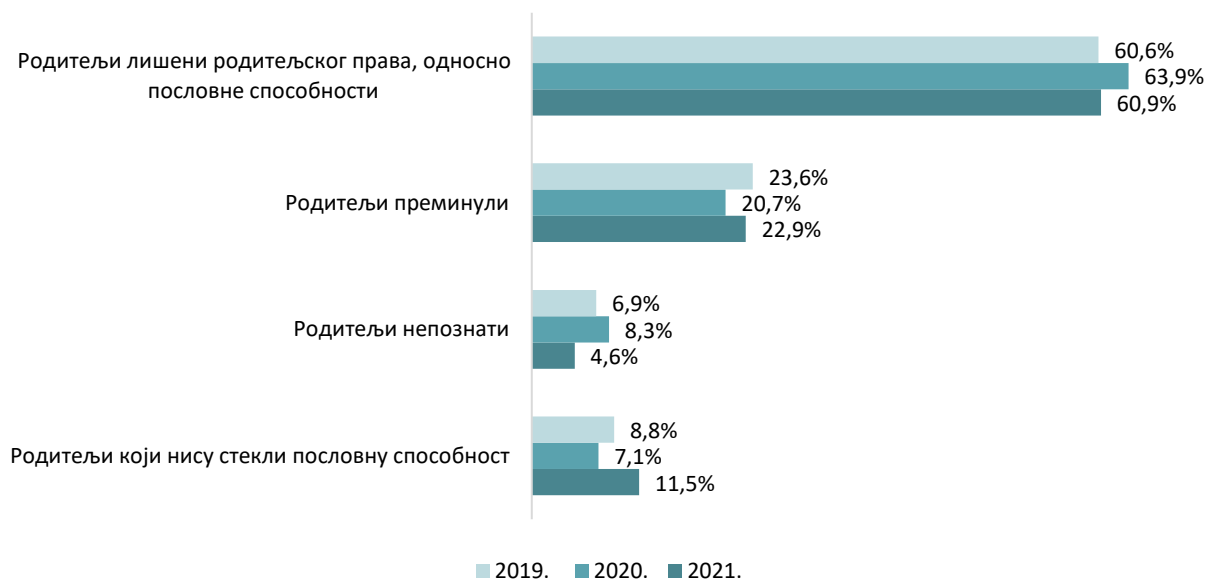
Графикон бр. 9: Деца под старатељством на евиденцији ЦСР према узрасту, 2019 – 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

У току 2021. године ЦСР су донели 581 решење о примени мера старатељске заштите према деци. Најчешћи разлог, као и у претходним годинама, био је лишење родитељског права које се у 2021. години јавља у 60,9% случајева (Графикон бр. 10).

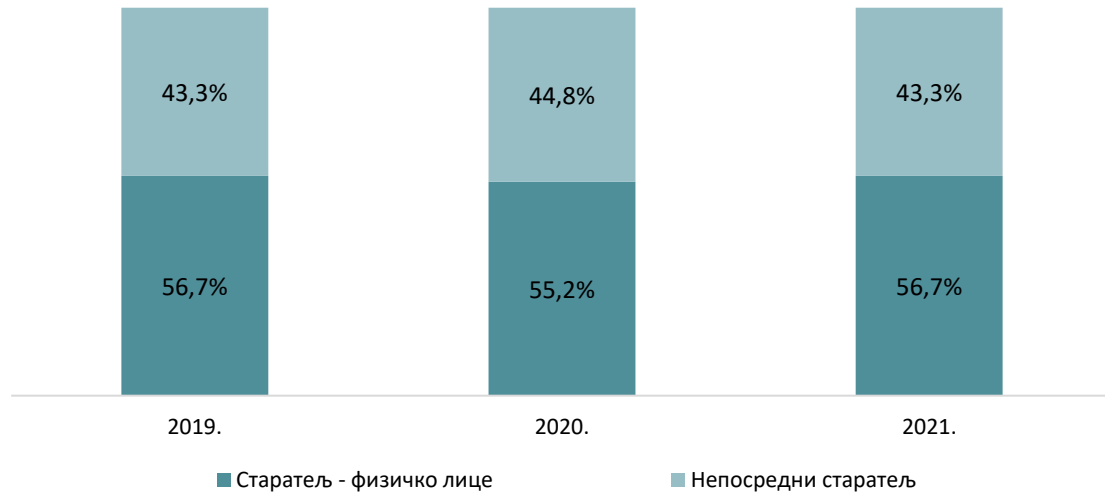
Графикон бр. 10: Решења о примени мера старатељске заштите за децу донетих у току године према разлозима примене, 2018 - 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

У односу на укупан број деце под старатељством у току 2021. године, у 56,7% случајева старатељ деце је физичко лице, док ЦСР непосредно врши улогу старатеља у 43,3% случајева, односно за 1.930 деце (Графикон бр. 11).

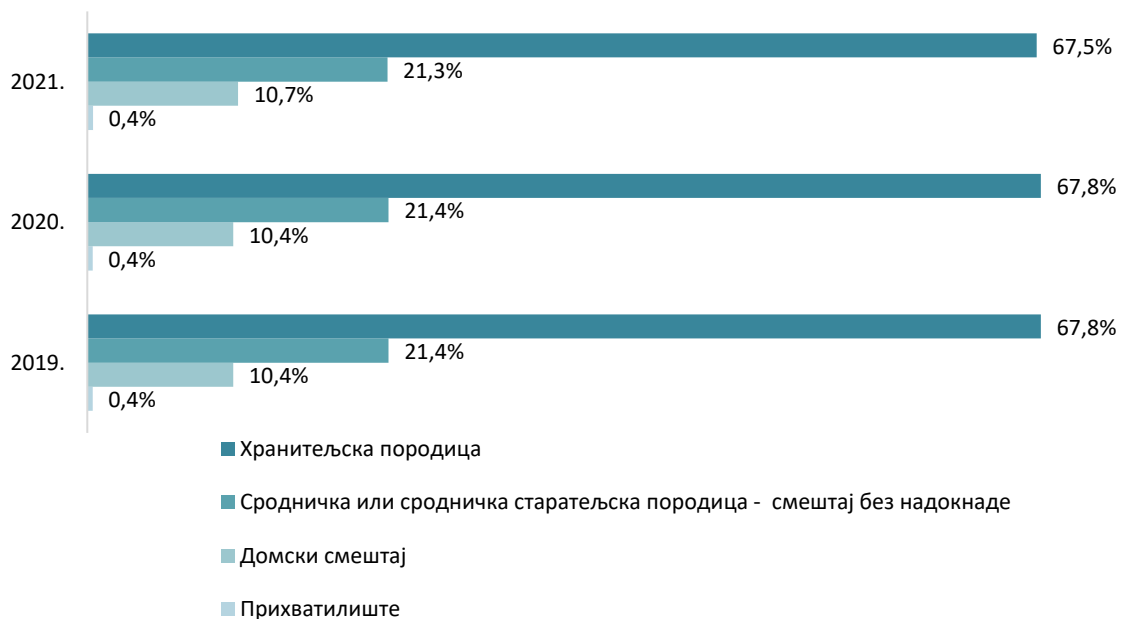
Графикон бр. 11: Вршиоци дужности старатељске заштите деце, 2019 – 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Удео деце под старатељством која су смештена у хранитељским породицама је 67,5%. Од укупног броја деце под старатељством у хранитељским породицама, 23,8% деце је у сродничким хранитељским породицама. Домски смештај је заступљен у 10,7% случајева, док се на смештају код сродника налази 21,3% деце. Оваква расподела присутна је у последње три године (Графикон бр. 12).

Графикон бр. 12: Решења о примени мера старатељске заштите над децом према врсти смештаја, 2019 - 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

У току 2021. године донето је 563 решења о престанку старатељске заштите над децом. У 73% случајева реч је о деци узраста од 15 до 17 година, што је у складу са подацима о разлозима престанка старатељске заштите над децом, међу којима доминира пунолетство детета за 68,6% деце (Графикон бр. 13).

Графикон бр. 13: Решења о престанку старатељске заштите над децом донетих у току године према разлозима престанка, 2021. (%)

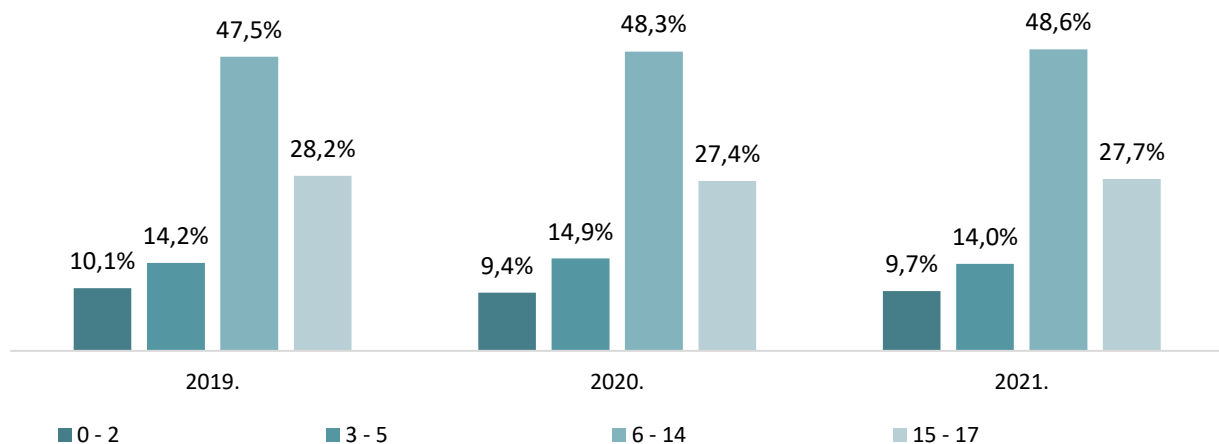

Извор: Извештаји ЦСР

4.2.2. ДЕЦА ПОД ПРИВРЕМЕНОМ СТАРАТЕЉСКОМ ЗАШТИТОМ

На дан 31.12.2021 године мере привремене старатељске заштите примењене су за 4.252 деце. Полна структура деце је уједначена, са 50,9% дечака. Деца узраста од шест до 14 година чине 48,6% од укупног броја деце према којој су примењене мере привремене старатељске заштите. Таква расподела је присутна у протекле три године (Графикон бр. 14).

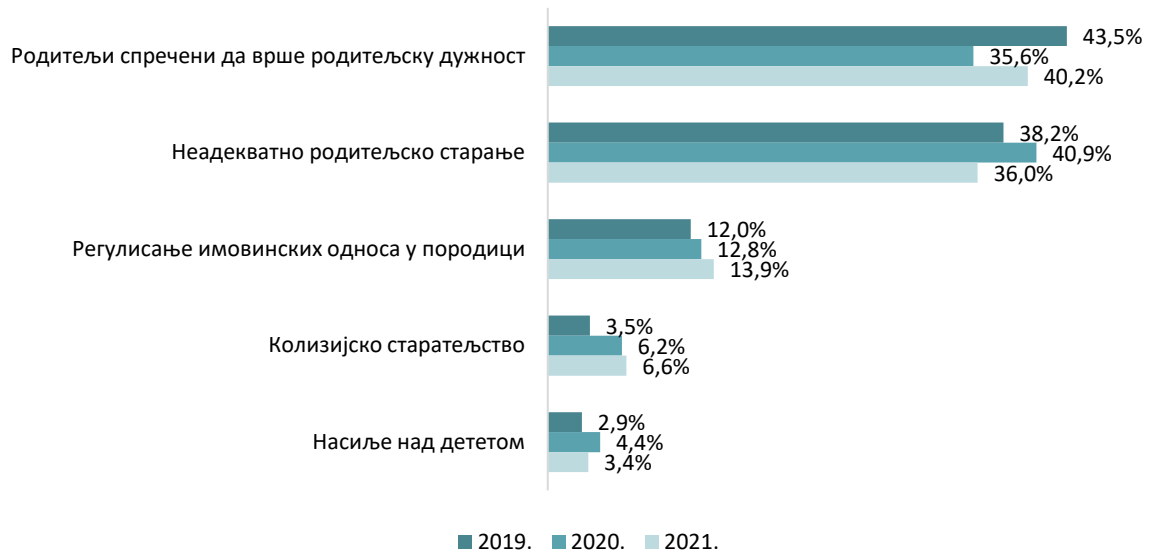
Графикон бр. 14: Решења о привременом старатељству над децом, према узрасту детета, 2019 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У току 2021. године донето је 2.640 решења о примени мера привремене старатељске заштите према деци. Као и у претходне две године, међу разлозима за примену ових мера, доминирају спреченост родитеља да врше родитељску дужност са 40,2% и неадекватно родитељско старање са 36% (Графикон бр. 15).

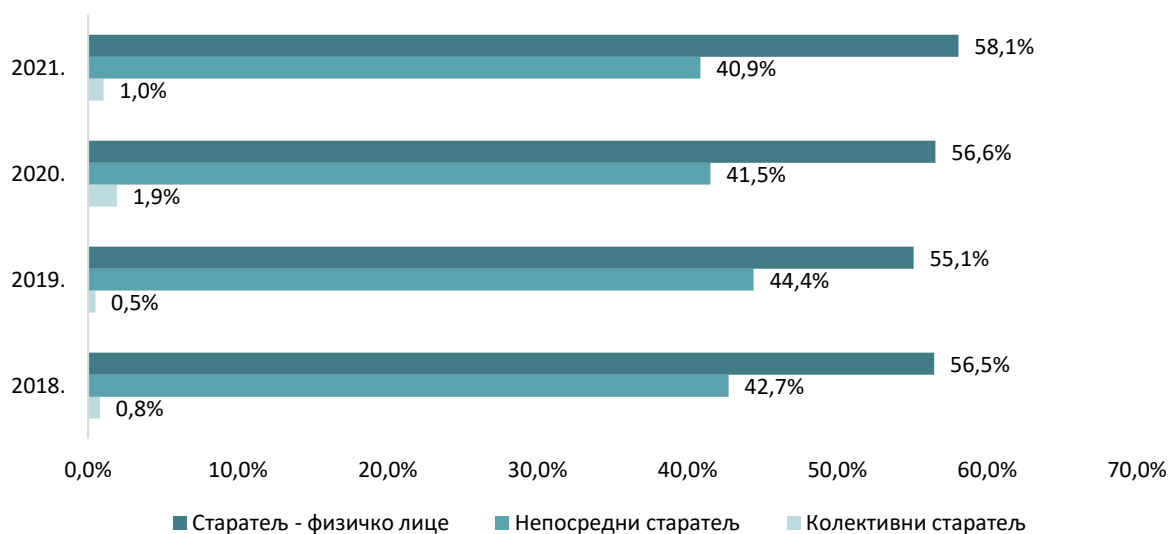
Графикон бр. 15: Решења о примени мера привремене старатељске заштите према деци донетих у току године према разлозима примене, 2019 - 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Од укупног броја деце према којој су примењиване мере привремене старатељске заштите у току 2021. године, у 58,1% случајева старатељ је физичко лице, док је код 40,9% деце реч о непосредном старатељству. Колективног старатеља има 1% деце (Графикон бр. 16).

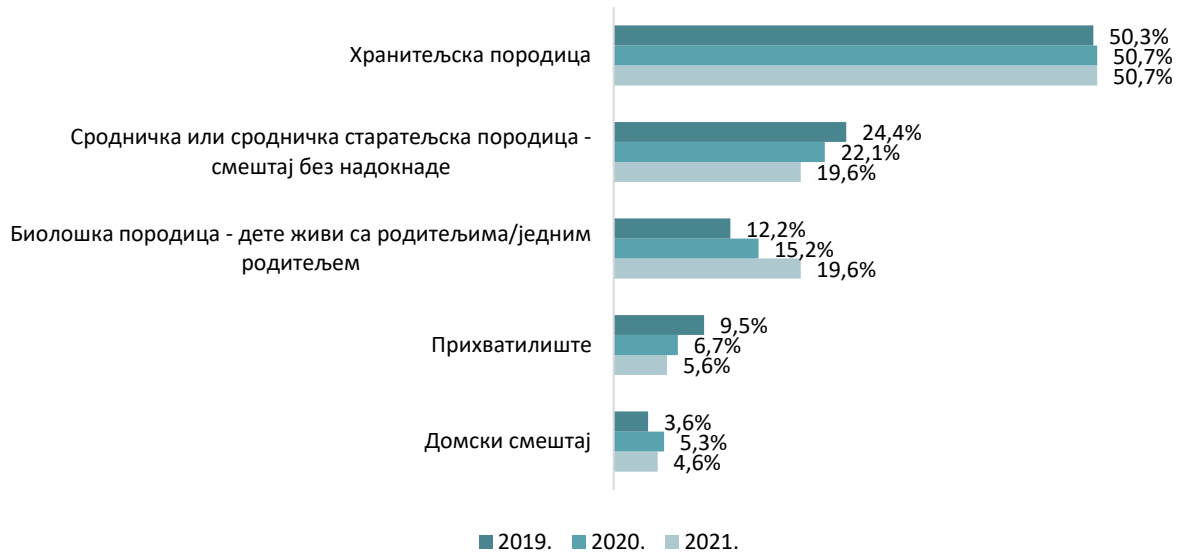
Графикон бр. 16: Вршиоци дужности привремене старатељске заштите деце, 2019 – 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Када је реч о смештају деце под привременим старатељством, 50,7% деце је смештено у хранитељским породицама, од чега 17,9% чине сродничке хранитељске породице. Удео деце у биолошким породицама износи 19,6% (Графикон бр. 17).

Графикон бр. 17: Решења о привременом старатељству над децом према врсти смештаја, 2019 - 2021. (%)

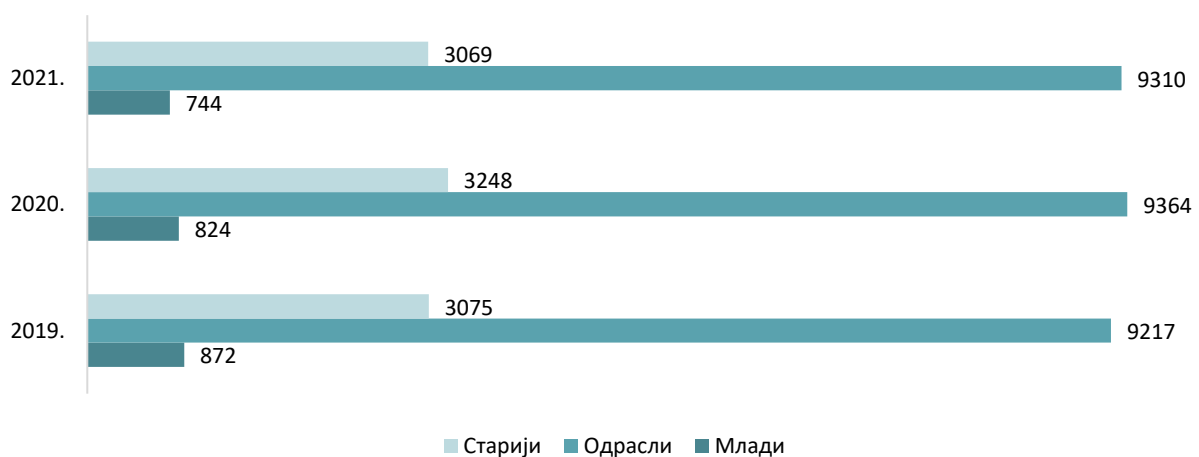

Извор: Извештаји ЦСР

4.2.3. ПУНОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ ПОД СТАРАТЕЉСТВОМ

На дан 31.12.2021. године под старатељском заштитом је 13.123 пунолетна корисника. У односу на претходну годину укупан број пунолетних корисника под сталним старатељством је мањи за 2,3%. Од укупног броја пунолетних корисника под старатељством у 2021. години 59,1% је мушког пола. Када је реч о старости корисника, 70,9% припада категорији одраслих и таква расподела присутна је у претходне три године (Графикон бр. 18).

Графикон бр. 18: Решења о примени мера старатељске заштите над пунолетним корисницима према старости корисника, 2019 – 2021.

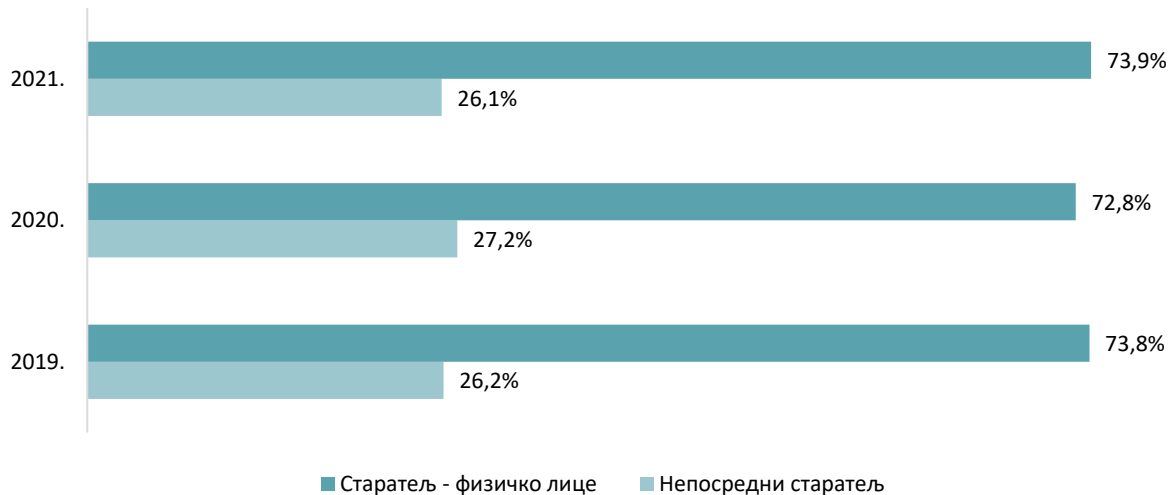

Извор: Извештаји ЦСР

Број пунолетних корисника према којима су у току 2021. године примењене мере старатељске заштите је 943, од чега 55,2% чине одрасли. Од укупног броја старатељстава над пунолетним особама, у 73,9% случајева старатељ је физичко лице. Код 26,1% корисника реч је о непосредном старатељству које обавља ЦСР (Графикон бр. 19).

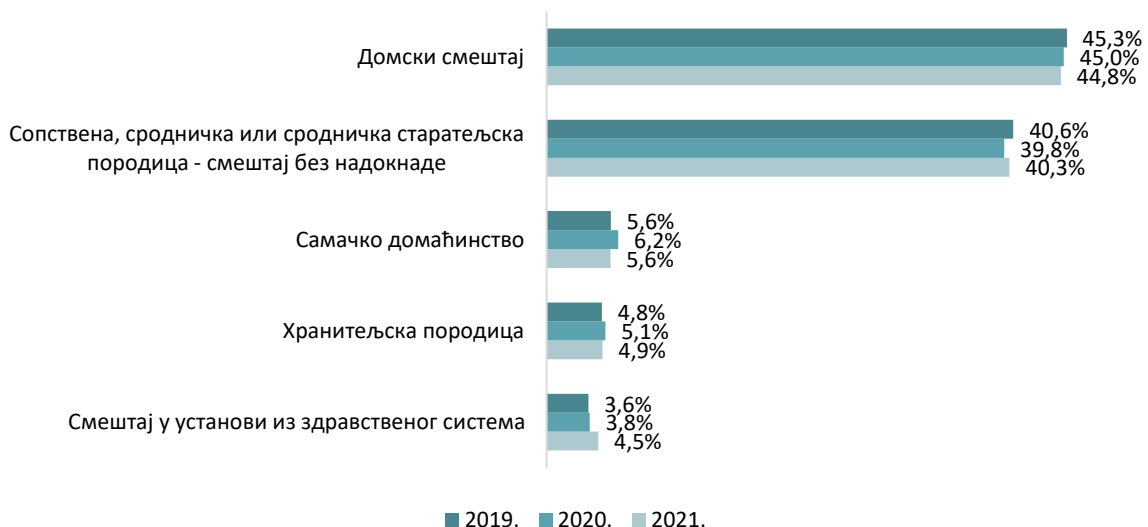
Графикон бр. 19: Вршиоци дужности старатељске заштите пунолетних корисника, 2019 – 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Када је реч о смештају пунолетних корисника под старатељством, у 2021. години највећи број, односно 44,8% корисника живи у дому, док 40,3% живи у сродничкој породици. Такав тренд присутан је у протекле три године (Графикон бр. 20).

Графикон бр. 20: Решења о старатељској заштити над пунолетним корисницима према врсти смештаја, 2019 - 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Од 894 решења о престанку сталне старатељске заштите над пунолетним корисницима, која су донета у току 2021. године, разлог престанка је у 95,5% случајева била смрт корисника. За осталих 40 корисника који чине 4,5%, донета је правоснажна одлука о враћању пословне способности.

4.2.4. ПУНОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ ПОД ПРИВРЕМЕНИМ СТАРАТЕЉСТВОМ

На дан 31.12.2021. године 10.824 пунолетна корисника имало је решење о привременом старатељству, од чега је 53,8% женског пола. Највећи број корисника, односно 50,8% припада категорији старијих, као и у последње три године (Графикон бр. 21).

Графикон бр. 21: Решења о привременој старатељској заштити над пунолетним корисницима према старости корисника, 2019 - 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У току 2021. године донето је 5.334 нових решења о примени мера привремене старатељске заштите над пунолетним корисницима.

Од укупног броја привремених старатељстава над пунолетним корисницима, у 77,8% случајева старатељ је физичко лице, док се непосредни старатељ јавља у 20,9% случајева (Графикон бр. 22).

Графикон бр. 22: Вршиоци дужности привремене старатељске заштите пунолетних корисника, 2019 – 2021. (%)

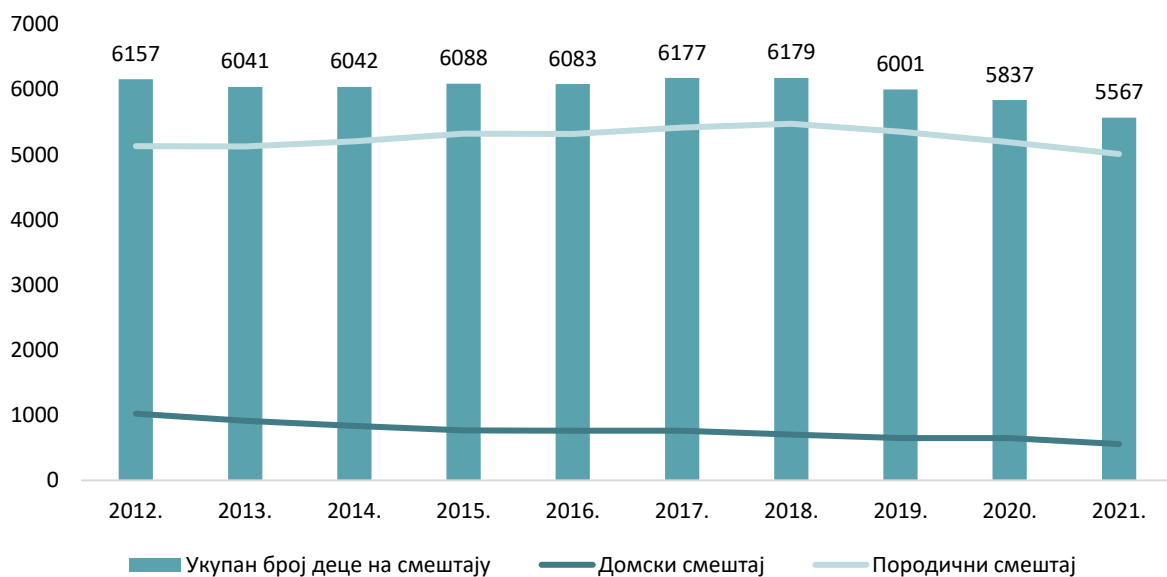
Извор: Извештаји ЦСР

4.3. СМЕШТАЈ КОРИСНИКА У СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

4.3.1. СМЕШТАЈ ДЕЦЕ

Број деце која су на дан 31.12.2021. године користила услуге смештаја је износио 5.567, од чега је 90% деце смештено у хранитељске породице, а 10% у установама за смештај. Број деце на домском смештају смањен је за 14% у односу на претходну годину, а за 45,6% у последњих десет година. Број деце у хранитељским породицама у односу на 2020. годину смањен за 3,5%. Десетогодишњи тренд показује да је највише деце на хранитељском смештају било 2018. године, након чега долази до пада броја деце на хранитељском смештају, али и деце на смештају у систему социјалне заштите генерално (Графикон бр. 23).

Графикон бр. 23: Решења о домском и породичном смештају деце, 2012 – 2021.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

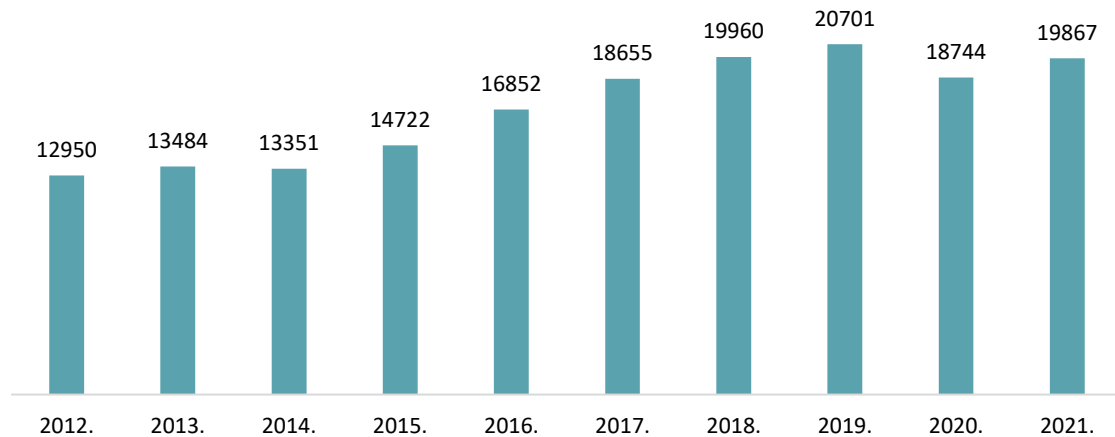
Извештаји показују да је у току 2021. године ЦСР издао 420 решења за смештај деце у прихватилиште/прихватну станицу.

4.3.2. СМЕШТАЈ ПУНОЛЕТНИХ КОРИСНИКА

На дан 31.12.2021. године број пунолетних корисника на смештају у установама социјалне заштите износио је 19.867³, што је за 6% више у односу на претходну годину. Иако је 2020. године дошло до смањења броја пунолетних корисника на смештају, што се везује за последице пандемије изазване вирусом корона, посматрајући десетогодишњи период од 2014. године, број пунолетних корисника на смештају континуирано расте. У 2021. години број пунолетних на смештају већи је за 48,8% у односу на 2014. годину.

³ Извори података о укупном броју пунолетних корисника на смештају у систему социјалне заштите су установе за смештај корисника, које обухватају установе из јавног и општег сектора (приватни лиценцирани домови за смештај).

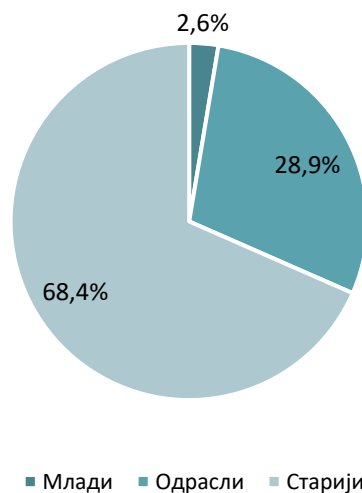
Графикон бр. 24: Решења о домском смештају пунолетних корисника, 2012 – 2021.

Извор: Извештаји установа за смештај

Од укупног броја пунолетних корисника на смештају у установама социјалне заштите у 2021. години, 68,4% су старији корисници, одрасли чине 28,9%, док је младих свега 2,6% (Графикон бр. 25). ЦСР су у току 2021. године издали 596 решења о смештају пунолетних корисника у прихватилиште.

Графикон бр. 25: Пунолетни корисници на смештају у установама социјалне заштите према старости, 2021. (%)

Извор: Извештаји установа за смештај

У односу на домски смештај, број пунолетних корисника који се налазе на породичном смештају је знатно мањи и износи 1.963, односно чини 9% од укупног броја пунолетних корисника на смештају у систему социјалне заштите. У старосној структури пунолетних на породичном смештају доминирају млади корисници са уделом од 53,4%, затим одрасли са уделом од 30,4% и старији чији је удео 16,2%.

4.4. УСВОЈЕЊЕ

У 2021. години усвојено је 88 деце, једно дете више него у претходној 2020. години. Посматрано у периоду од десет година, број усвојења варира. Највећи број деце усвојен је 2014. године и то 194 деце (Графикон бр. 26). Од укупно 88 деце усвојене у 2021. години, 24 деце односно 27,3% од укупног броја усвојено је од стране страних држављана и сва међународно усвојена деца имају неку врсту сметњи у развоју.

Графикон бр. 26: Број усвојене деце, 2012 – 2021.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

4.5. ЗАШТИТА ОД НАСИЉА

У 2021. години у ЦСР је евидентирано 36.966 пријава насиља у породици. Подаци у претходних десет година указују на тренд константног пораста броја пријава насиља, који је најизраженији у периоду до 2013. до 2018. године. Тренд пораста броја пријава насиља је последица повећаног пријављивања насиља центру за социјални рад (Графикон бр. 27).

Према старосној структури жртве, континуирано највећи број пријава насиља се односи на одрасле кориснике, а најмањи на младе. У 2021. години 55,3% пријава односи се на одрасле, тј. особе узраста од 26 до 65 година. Удео пријава насиља над децом износи 22%, над старијима 12,5% и над младима 10,1%.

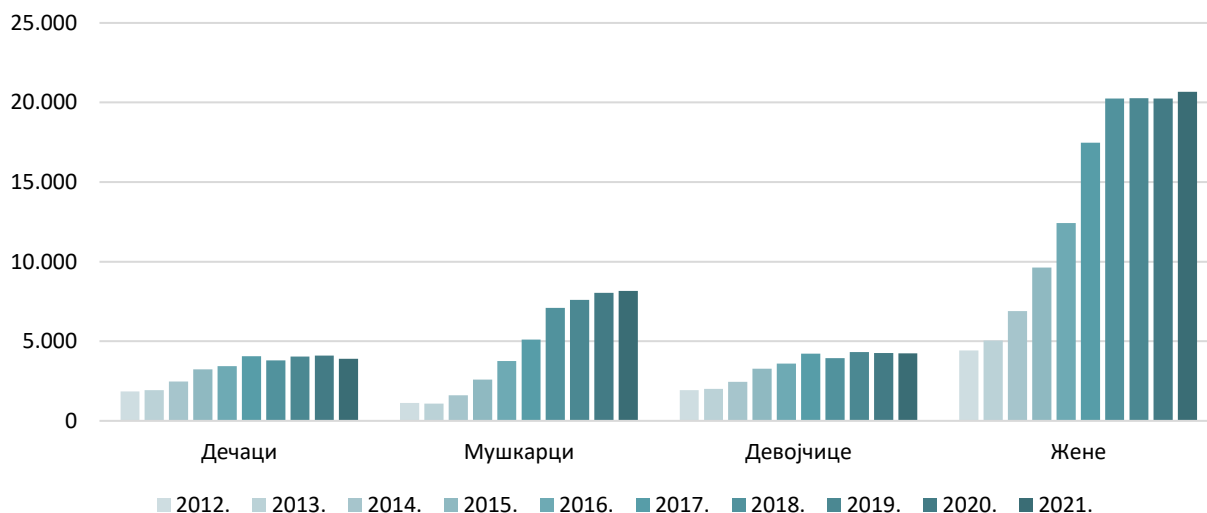
Графикон бр. 27: Пријаве породичног и партнерског насиља у току године према старости, 2012 - 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У 2021. години, као и у претходних десет година, доминирају пријаве насиља над особама женског пола у свим старосним категоријама. Удео пријава насиља над девојчицама износи 52,1%, над девојкама 72,7%, над женама старости 26 до 65 година 73,6%, а над женама старијим од 65 година 62,7%. Значајнији пораст пријава насиља над женама посебно је видљив код пунолетних (Графикон бр. 28).

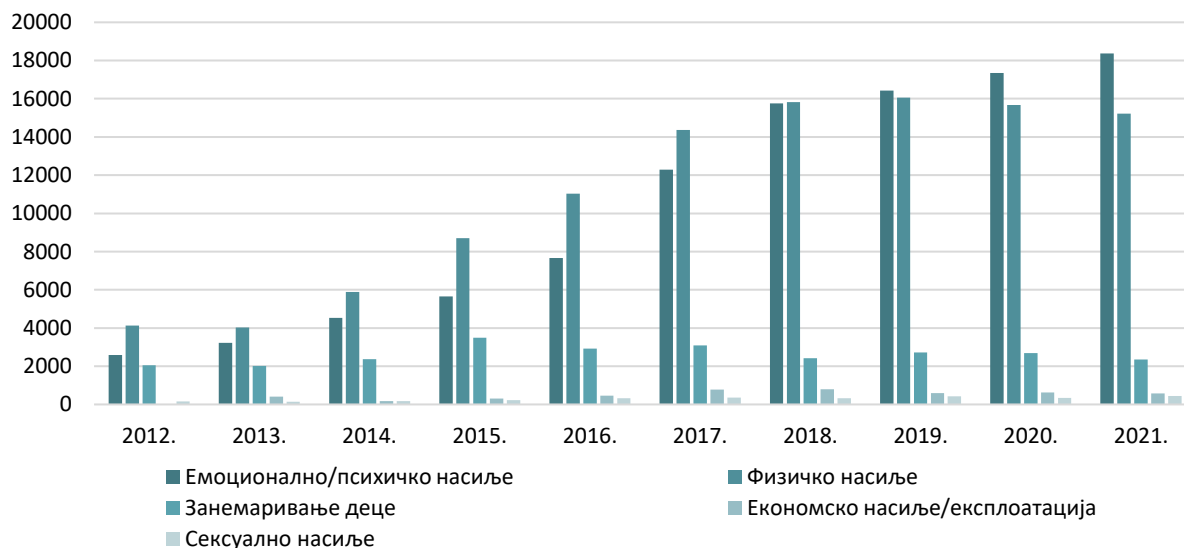
Графикон бр. 28: Пријаве насиља у ЦСР према старости и полу жртве насиља, 2012 - 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У односу на врсту насиља, психичко насиље показује највећи пораст и у последње три године је доминантан облик насиља. У 2021. години удео психичког облика насиља је 49,7%. Физичко насиље континуирано бележи висок удео у односу на друге врсте насиља и у 2021. години удео физичког насиља је 41,2% (Графикон бр. 29).

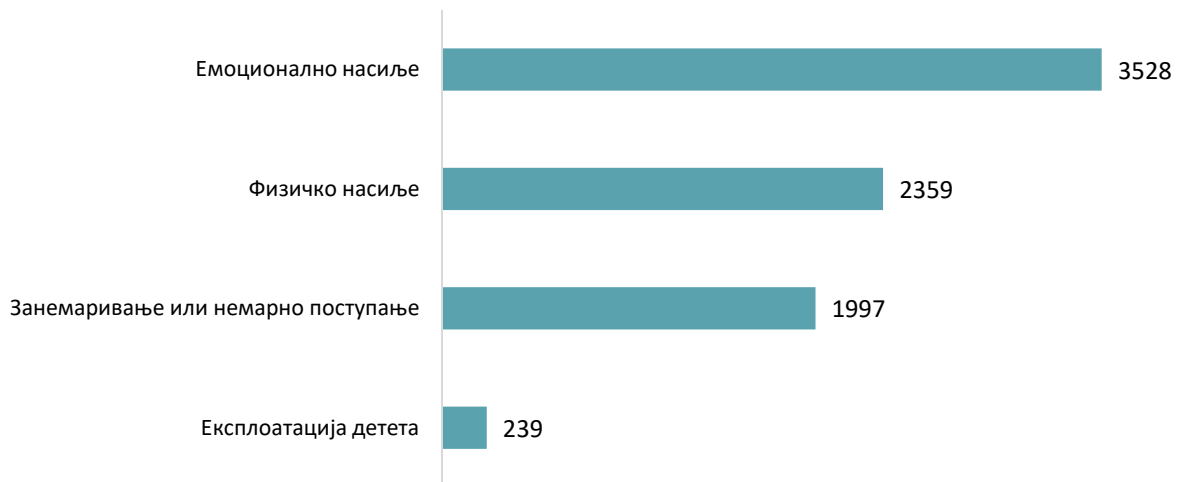
Графикон бр. 29: Пријаве насиља у ЦСР према врсти насиља, 2012 - 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Од укупног броја пријава насиља у току 2021. године, 8.146 пријава или 22% односи се на децу. Подаци показују да је најдоминантнији облик насиља над децом емоционално насиље, односно да се 43,3% пријава односи на ту врсту насиља (Графикон бр. 30).

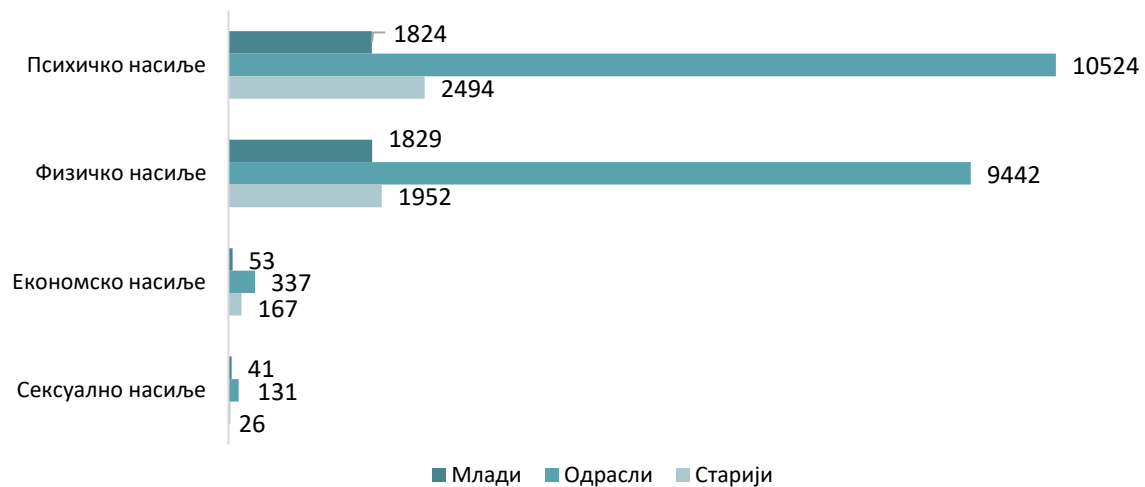
Графикон бр 30: Пријаве насиља над децом према врсти насиља, 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У односу на пријаве насиља над пунолетним корисницима, највећи број односи се на психичко и физичко насиље према одраслим корисницима (Графикон бр. 31).

Графикон бр. 31: Пријаве насиља над пунолетним корисницима према врсти насиља, 2021.

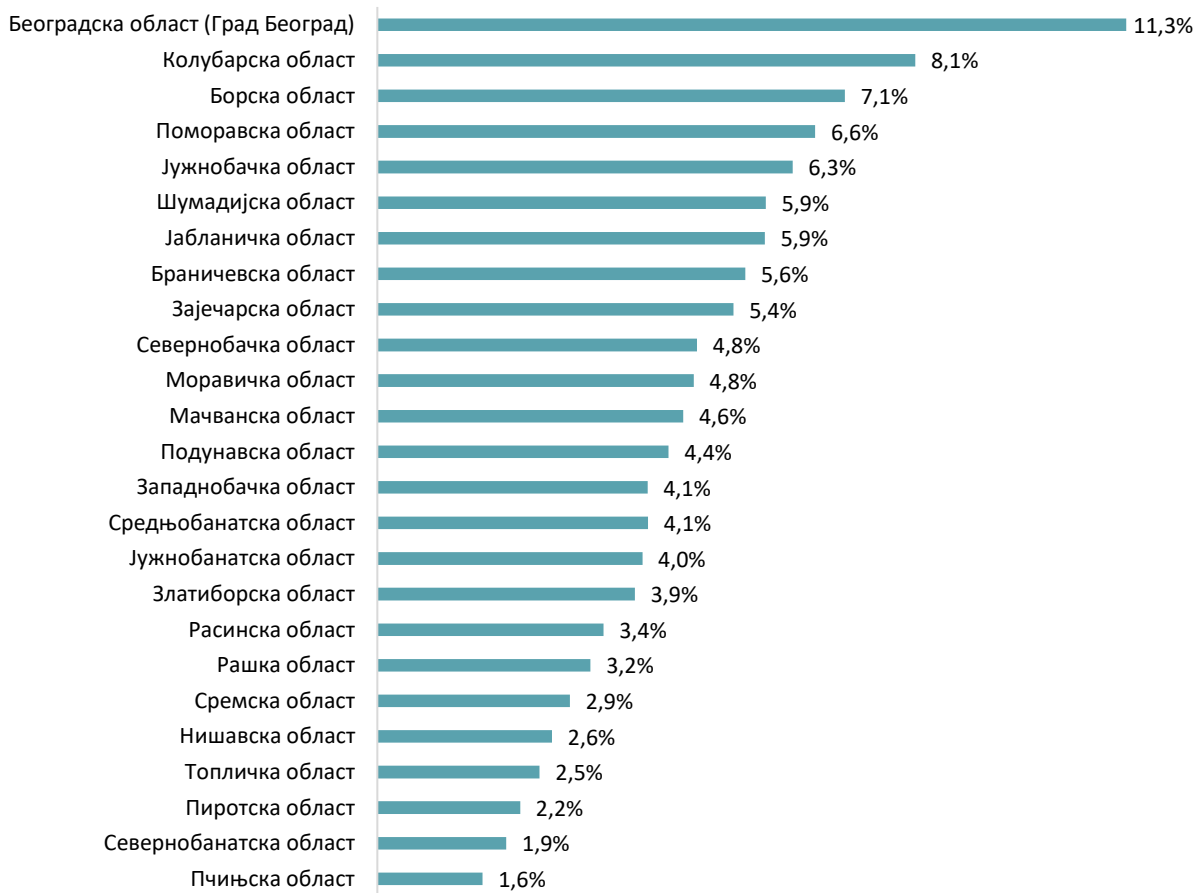

Извор: Извештаји ЦСР

Удео пријава насиља у укупном броју корисника највећи је у београдској области, са 11,3%. Затим следе колубарска област са 8,1% и борска са 7,1% (Графикон бр. 32).

Графикон бр. 32: Пријаве насиља у односу на број корисника ЦСР, 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Као и претходних година, подносилац највећег броја пријава је полиција: у 2021. полиција је поднела 71,6% од укупног броја пријава за породично насиље (Графикон бр. 33).

Графикон бр. 33: Пријаве насиља у ЦСР према подносиоцу пријаве, 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

Када је реч о особама које су у пријавама насиља означене као починиоци насиља, у 2021. години 54,4% случајева починилац је актуелни или бивши брачни или ванбрачни партнер. Родитељи се такође у значајном броју појављују као починиоци насиља, у 19,9% (Графикон бр. 34).

Графикон бр. 34: Пријаве насиља у породици према сродству починиоца са жртвом насиља, 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

У заштити жртава породичног насиља ЦСР се углавном ослања на сопствене ресурсе, кроз пружање материјалне, правне или стручно саветодавне подршке и помоћи. Током 2021. године покренута су 22.109 поступака за пунолетне, а 4.971 поступак за малолетне жртве породичног насиља.

Издвајање жртве насиља из породице примењено је за 403 деце и 232 пунолетних жртава. Кривична пријава је подигнута у 81 случају заштите деце и 256 случаја заштите пунолетних жртава породичног насиља.

У 2021. години Центри за социјални рад су учествовали у раду група за координацију и сарадњу на локалном нивоу⁴. Према подацима Републичког јавног тужилаштва које води Централну евиденцију о случајевима насиља у породици⁵ у току 2021. године донето је 17.424 индивидуалних планова заштите и подршке жртвама насиља у породици⁶.

⁴ Члан 25. и 26. Закона о спречавању насиља у породици („СЛ. Гласник РС“, бр. 94/2016)

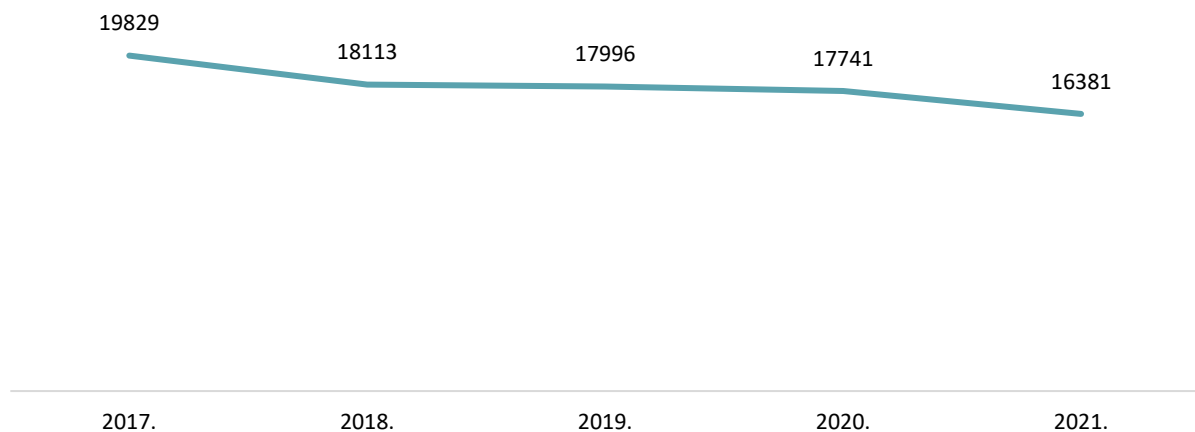
⁵ Члан 32. Закона о спречавању насиља у породици („СЛ. Гласник РС“, бр. 94/2016)

⁶ <http://www.rjt.gov.rs/docs/rad-javnih-tuzilastava-na-suzbijanju-kriminaliteta-i-zastiti-ustavnosti-2022.pdf>

4.6. ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИКА СА ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ⁷

Током 2021. евидентирано је укупно 16.381 деце и млађих пунолетника са проблемима у понашању, што је за 7,7% мање него у претходној години. Посматрајући петогодишњи период, уочава се континуиран тренд смањења броја деце и млађих пунолетника са проблемима у понашању и у 2021. години укупан број мањи је за 17,4% у односу 2017. годину (Графикон бр. 35).

Графикон бр. 35: Деца и млађи пунолетници са проблемима у понашању на евиденцији ЦСР, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

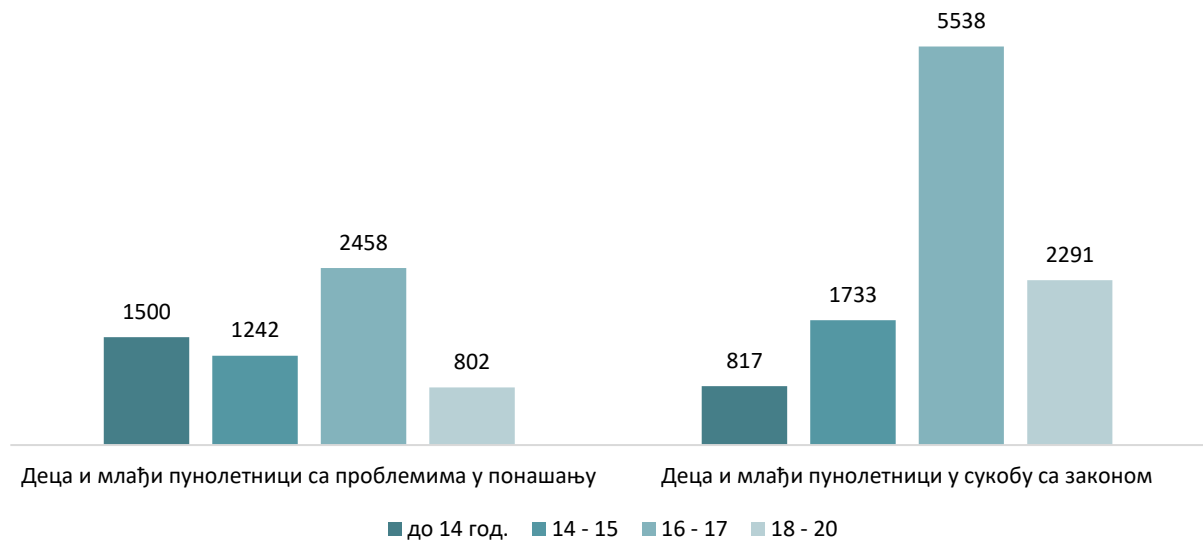
Од укупног броја деце, 10.379 је у сукобу са законом⁸, а код 6.002 деце су евидентирани други проблеми у понашању⁹. У обе групе најбројнија су деца узраста од 16 до 17 година: 52,4% деце у сукобу са законом, односно 41% деце са другим проблемима у понашању су узраста од 16 до 17 година (Графикон бр. 36).

⁷Подаци које РЗСЗ прикупља се базирају на Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (2005) који се односи и на млађа пунолетна лица, тако да су у и они приказани у овом сегменту Извештаја.

⁸ Малолетници у сукобу са законом (Кривични и Прекршајни закон) су они који су у контакту са кривичноправним системом због сумње, оптужбе или осуде да су починили кривично дело.

⁹ Малолетници са проблемима у понашању који немају кривична дела и нису починиоци прекршаја, али имају проблеме у понашању у школи, са родитељима, старатељима и заједницом и они који својим понашањем угрожавају себе и околину: суочавају се са тешкоћама због злоупотребе алкохола, дроге или других опојних средстава.

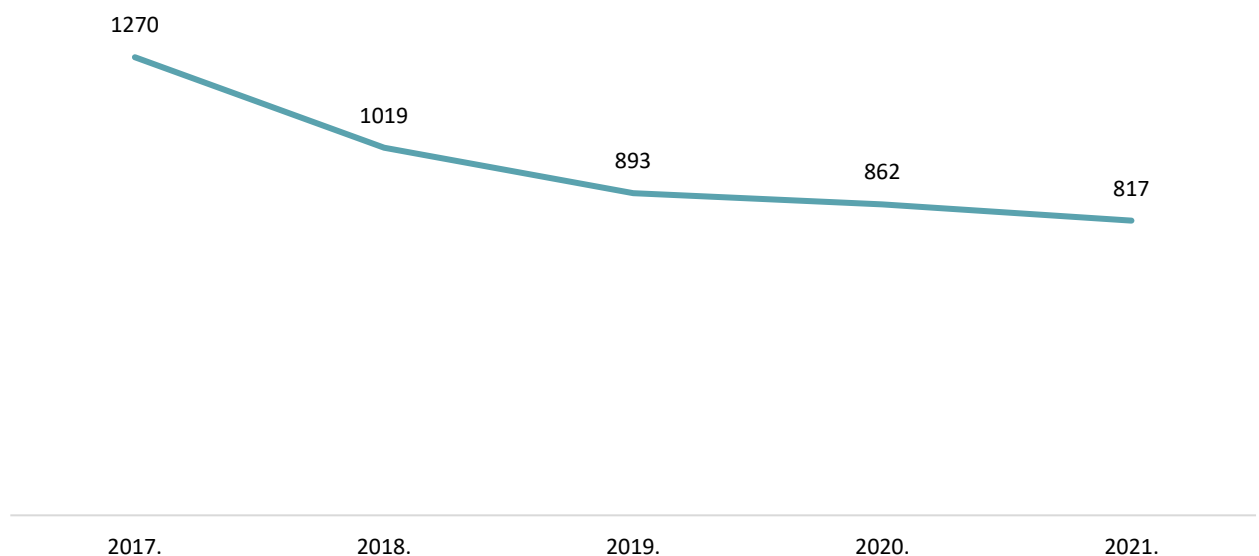
Графикон бр. 36: Деца и млађи пунолетници у сукобу са законом и са другим проблемима у понашању према узрасту, 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У 2021. години центри за социјални рад су евидентирали 817 деце млађе од 14 година у сукобу са законом - кривично неодговорна деца, што је за 5,2% мање у односу на претходну годину, а за 35,7% мање у односу на 2017. годину (Графикон бр. 37).

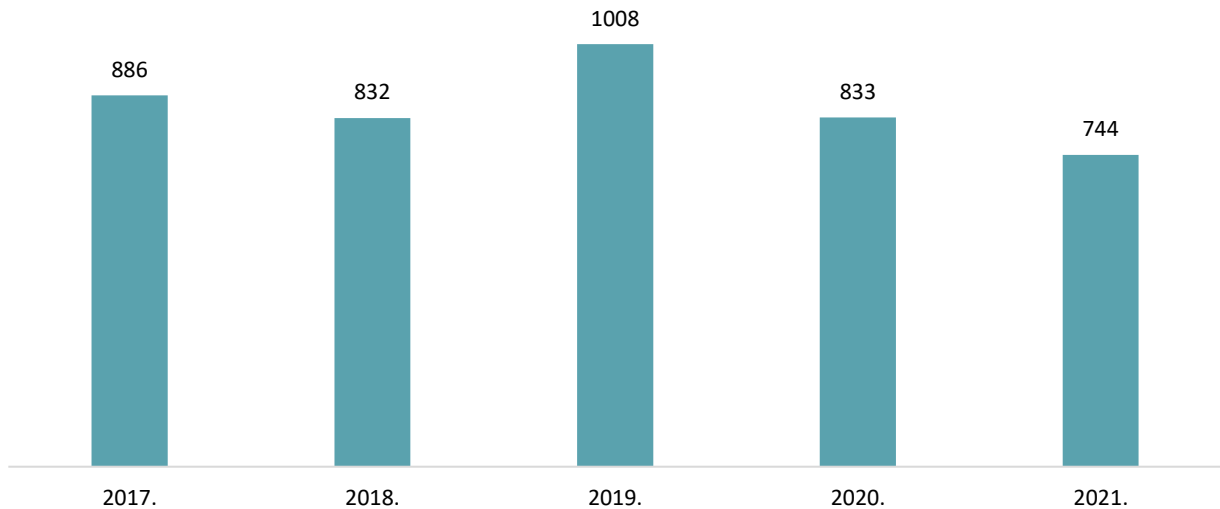
Графикон бр. 37: Деца млађа од 14 година у сукобу са законом на евиденцији ЦСР, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У току 2021. године изречена су 744 васпитна налога, што је за 10,7% мање у односу на претходну годину, односно за 26,2% у односу на 2018. годину која броји највећи број васпитних налога у претходном петогодишњем периоду (Графикон бр. 38).

Графикон бр. 38: Изречени васпитни налози према евиденцији ЦСР, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Од укупног броја изречених васпитних налога у току 2021. године, 39,6% чини укључивање у рад хуманитарних организација без накнаде или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја (Графикон бр. 39).

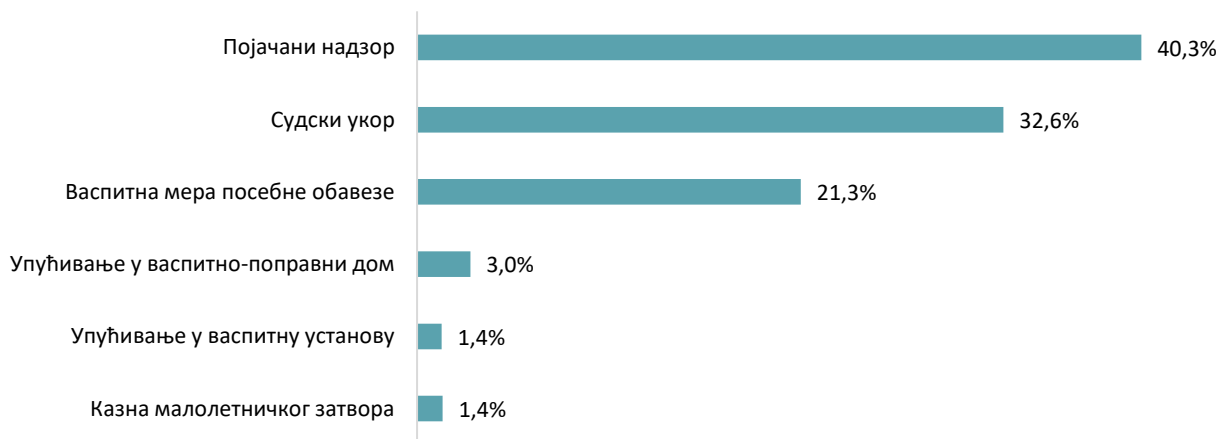
Графикон бр. 39: Изречени васпитни налози према врсти васпитних налога и полу детета, 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Малолетницима су за учињена кривична дела изречене различите мере, од којих су у току 2021. године најбројније мере појачаног надзора са 40,3%, после којих следе судски укори са 32,6% и васпитне мере посебне обавезе са 21,3% (Графикон бр. 40).

Графикон бр. 40: Малолетници са изреченим васпитним мерама према евиденцији ЦСР, 2021. (%)

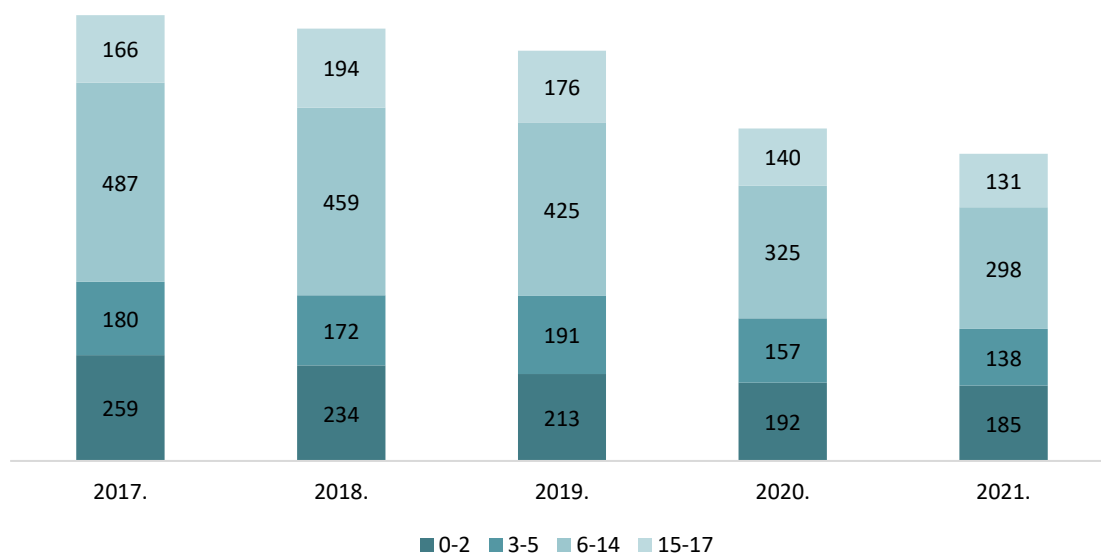

Извор: Извештаји ЦСР

4.7. ЗАШТИТА ДЕЦЕ И ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

У току 2021. године ЦСР је као орган старатељства у циљу остваривања права на безбедност и сигурност детета интервенисао издвајањем 752 деце из породица. Удео деце до три године у овој групацији је 24,6%. Посматрајући петогодишњи период уочава се да се смањује број деце које је орган старатељства издвојио из породице. У односу на 2017. годину број издвојене деце у 2021. години је мањи за 31,1% (Графикон бр. 41).

Графикон бр. 41: Деца издвојена из породице у току године према узрасту детета, 2017 - 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Када је реч о поступцима за вршење родитељског права, односно судским споровима у којима се одлучује о правима детета или о правима и дужностима из садржаја родитељског права, 72,9% деце евидентирано је у споровима који се тичу вршења родитељског права (Графикон бр. 42).

Графикон бр. 42: Деца у споровима у којима се одлучује о правима детета или о правима и дужностима из садржаја родитељског права, 2021. (%)

Извор: Извештаји ЦСР

ЦСР је у 2021. години покренуо 647 поступка пред судом у вези са правима и дужностима из садржаја родитељског права. Након континуираног смањења броја покренутих поступака у претходном петогодишњем периоду, у 2021. години дошло је до повећања броја поступака за 12,3% у односу на претходну годину. Међу поступцима су најбројнији предлози за лишење родитељског права са 56,7% и такав тренд присутан је у протеклих пет година (Графикон бр. 43).

Графикон бр. 43: Поступци које је ЦСР покренуо пред судом у вези са правима и дужностима из садржаја родитељског права, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

Број покренутих поступака пред судом од стране ЦСР у вези са лишењем родитељског права у 2021. години је 367 што је за 54,2% више у односу на претходну годину. Број деце према чијим родитељима је покренут поступак лишења је такође већи у односу на претходну годину за 3,4% и износи 625 поступака (Графикон бр. 44).

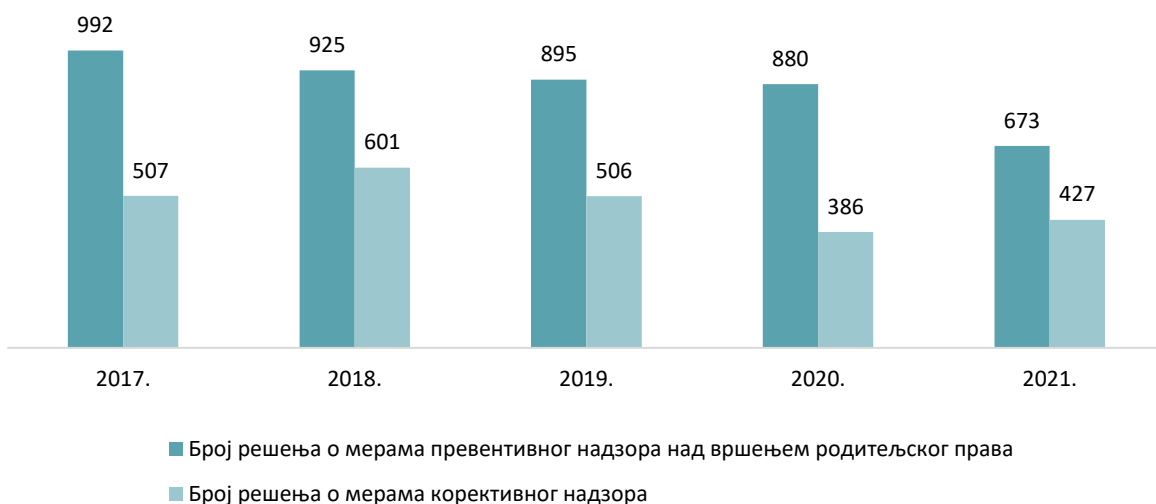
Графикон бр. 44: Предлози за лишење родитељског права и деца према чијим родитељима је покренут поступак за лишење родитељског права, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

У 2021. години донето је 673 решења о мерама превентивног надзора и 427 решења о мерама корективног надзора (Графикон бр. 45). Примена мере о вршењу превентивног надзора је у континуираном паду и у 2021. години је забележено смањење од 32,2% у односу на 2017. годину. Број решења о мерама корективног надзора је у 2021. години мањи за 15,8% у односу на 2017. годину.

Графикон бр. 45: Решења о мерама надзора над вршењем родитељског права, 2017 – 2021.

Извор: Извештаји ЦСР

5. ЗАКЉУЧАК

Синтетизованим извештајем о раду центара за социјални рад у Србији представљени су подаци о раду ЦСР у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2021. године и израђен је у процесу редовног годишњег извештавања о раду установа у систему социјалне заштите. Укупно је достављено и анализирано 170 Извештаја о раду ЦСР.

Подаци показују да су ЦСР у другој години пандемије изазване вирусом корона успели да се ефикасније суоче са изазовима пандемије и да модалитет рада прилагоде околностима, а поверене послове обављају углавном као пре пандемије.

Кретање броја корисника на евиденцији ЦСР у периоду од претходних десет година показује континуиран тренд повећања до 2018. године, након чега долази до благог смањења броја корисника. Укупан број корисника у 2021. години је у односу на 2018. годину мањи за 6,2%, иако је у односу на 2012. годину већи за 13%.

Удео корисника у општој популацији Србије у 2021. години је 9,9%. Континуирано, највећи удео бележи се у Јужној и Источној Србији, док је у Београдском региону најмањи. У старосној структури корисника у 2021. години доминирају одрасли корисници са 46,8%, удео деце је 25,6%, старијих 18,7%, а младих 9%. Највише корисника на евиденцији ЦСР континуирано припада корисничкој групи материјално угрожених корисника. Процент ове корисничке групе у 2021. години износи 54,7% код деце, односно 55,8% код пунолетних. Велика заступљеност ове категорије грађана у систему социјалне заштите је у складу са статистичким истраживањима која се баве сиромаштвом. Према последњим доступним подацима из АПД-а проценат становништва у апсолутном сиромаштву у РС у 2020. години износио је 6,9 %, а чак 21,7% становништва је у ризику од релативног сиромаштва (EU – SILC).

Најчешћи разлог примене мера старатељске заштите над децом у 2021. години јесте лишење родитељског права, односно пословне способности родитеља и највише деце, односно 67,5% живи у хранитељским породицама. Као и ранијих година, деца узраста од шест до 14 година имају највећи удео у укупном броју деце под старатељством. Доминантан разлог примене привремене старатељске заштите јесте спреченост родитеља да врше родитељску дужност и неадекватно родитељско старање. ЦСР у значајној мери обављају улогу вршиоца дужности старатеља, у 43,3% код старатељске заштите, а у 40,9% код привремене старатељске заштите.

Највећи број пунолетних корисника који су под старатељском заштитом припада категорији одраслих корисника. Већина корисника, односно 44,8% који су под сталном старатељском заштитом живе у дому, док је 40,3% је у сродничким породицама. Дужност старатеља у највећем броју, односно у 73,9% случајева, обављају физичка лица. Подаци о броју привремених старатељстава говоре да је половина од укупног броја решења као и претходних година реализована за старије кориснике. У 77,8% случајева привремени старатељ је физичко лице.

Подаци о смештају деце на домском и хранитељском смештају у 2021. години и даље говоре у прилог процесу деинституционализације, која је један од главних циљева реформе система социјалне заштите. У односу на десетогодишњи тренд, број деце на

домском смештају се континуирано смањује: у 2021. години смањен је за 45,6% у односу на 2012. годину. Десетогодишњи тренд показује да је највише деце на хранитељском смештају било 2018. године након чега долази до пада броја деце на хранитељском смештају, али и деце на смештају у систему социјалне заштите генерално. У 2021. години број деце на хранитељству је за 3,5% мањи у односу на претходну годину, а за 8,5% у односу на 2018. годину.

У 2021. години настављен је петогодишњи тренд смањења броја издвојене деце од стране ЦСР као органа старатељства у циљу заштите и остваривања права на безбедност и сигурност детета. У односу на 2017. годину у 2021. години издвојено је 31,2% мање. Удео деце до три године издвојене из породице у 2021. години је 24,6%.

Усвојење као трајни и најпотпунији облик породично правне заштите детета без родитељског старања у последњих десет година знатно варира. У 2021. години усвојено је 88 деце, а од укупног броја усвојене деце 27,3% деце је усвојено од стране страних држављана. Сва међународно усвојена деца имају неку врсту сметњи у развоју.

У 2021. години број пунолетних корисника на смештају у установама социјалне заштите повећан је за 6% у односу на претходну годину. Посматрајући десетогодишњи тренд, од 2014. до 2019. године растао је број пунолетних корисника на смештају у установама социјалне заштите, који је 2020. године прекинут, претпоставља се услед мера које је условила пандемија вируса корона. Од укупног броја пунолетних корисника на смештају у установама социјалне заштите у 2021. години, 68,4% су старији корисници, одрасли чине 28,9%, док је младих свега 2,6%.

У периоду од 2013. до 2018. године пораст пријава насиља је најизраженији, након чега се наставља са мањим интензитетом. Према старосној структури жртве, континуирано највећи број пријава насиља се односи на одрасле кориснике, а најмањи на младе. У односу на врсту насиља, физичко и емоционално/психичко насиље доминирају у последњих десет година. Психичко насиље показује највећи пораст и у последње три године је доминантан облик насиља. У 2021. години удео психичког облика насиља је 49,7%, а физичког 41,2%.

У последњих пет година уочава се смањење примене поступака у области заштите малолетника са проблемима у понашању те је у 2021. години мањи за 17,4% у односу на 2017. годину. Од укупног броја деце и млађих пунолетника у сукобу са законом и са другим проблемима у понашању, 63,4% деце је у сукобу са законом, док су код остале деце евидентирани други проблеми у понашању.

Предлози за лишење родитељског права континуирано су најбројнији међу поступцима које ЦСР покреће пред судом у вези са правима и дужностима из садржаја родитељског права. У односу на укупан број покренутих поступака, у 2021. години удео предлога за лишење родитељског права је 56,7%, док је просечни петогодишњи удео 51,3%.